

Vsebina:

- Gradivo za zgodovino Radovljice (1): Radovljiško kopališče v listini iz leta 1417
 - Zakladi
 - Nespregledano
 - Najbolj brane knjige v prvem polletju leta 2002
-

RADOVLJIŠKO KOPALIŠČE V LISTINI IZ LETA 1417

V času, ko se Radovljica pripravlja na praznovanje 70. obletnice izgradnje Vurnikovega kopališča pod Oblo gorico, postaja vse bolj aktualno tudi srednjeveško kopališče, ki ga je imela Radovljica verjetno že pred koncem 14. stoletja, v virih pa se prvič neposredno omenja v kopiji oz. prepisu listine iz leta 1417.

Nadškofijski arhiv v Ljubljani hrani prepis listine, s katero je zadnji Ortenburžan, grof Friderik III., predal bratovščini sv. Rešnjega telesa v farni cerkvi sv. Petra v Radovljici na novo pozidano kopališče pri Vozovnikovem studencu pod trgom Radovljica. Delni prepis in prevod prepisa omenjene listine je prvi objavil dr. Božo Otorepec v *Gradivu za zgodovino Radovljice v srednjem veku, v: Radovljiški zbornik 1995, str. 23*. V pričujoči številki »Linhartovih listov« smo se odločili, da prvič v celoti objavimo transkripcijo prepisa listine 1417, april 3., ki sta jo opravila Lucijan Adam in Jure Sinobad. Lucijan Adam je pripravil tudi novi prevod prepisa, iz katerega je razvidno, da je bila listina izstavljena na predvečer cvetne nedelje leta 1417 na Kamnu in ne v Kamniku, kot je bilo s svinčnikom dopisano na prepis listine.

Prepis ortenburške listine iz leta 1417 je zanimivo pričevanje o kopališčih v srednjeveških mestih in trgih na Slovenskem. Podobno pričevanje se nam je ohranilo tudi v listini, ki je bila 16. januarja 1377 izstavljena na Ptuju. Ptujski meščan in padar Matej je z omenjeno listino potrdil, da je od meščana Nikolaja Reichenhalla kupil kopališče pri minoritskem samostanu, ki ga je Nikolaju podelil štajerski maršal Hartnid Ptujski. Tako ptujsko kot radovljiško kopališče sta bili odprtega tipa in sta svojim lastnikom prinašali dobiček. Na Ptuju se je ohranil privilegij, po katerem so lahko Ptujski gospod in njegova gospa, oba komornika, konjušnik, kuhar, lovec, hišna služinčad in hlapci kopališče uporabljali zastonj. Kopališče v Radovljici je bilo skupaj z običajno oskrbo, ki jo je v njem nudil kopališčnik, pod enakimi pogoji na voljo vsem tržanom in okoliškemu podeželskemu ljudstvu. Kopališčnik je bil hkrati tudi brivec in padar, ni pa smel opravljati gostinske dejavnosti, saj je bilo uživanje hrane in pijače v prostorih kopališča prepovedano. Ker je bilo radovljiško kopališče v lasti bratovščine sv. Rešnjega telesa, je bil za njegovo vzdrževanje zadolžen ključar farne cerkve sv. Petra, ki je moral skrbeti, da je kopališče z Vozovnikovim domcem in vrtom ostalo v takem stanju, kot je bilo bratovščini predano iz rok Ortenburžanov. Na srednjeveško kopališče v Radovljici danes spominjata le še hišni imeni *pr' Vozu* in *pr' Bajar* ter v betonsko korito zajeti izvir, pri katerem so ženske iz bližnjega Predtrga še sredi prejšnjega stoletja prale perilo.

Jure Sinobad

Prepis listine:

Wir Friderich grau^oe zu^o Ortenbu^org etc. veri^ochen vnss vnd all vnsern erben vnd thu^on ku^ondt mit dem offenen brife alss den bru^oderschafft des hohgelobten wirdigen gotsleihnams in der pfarkhirhn des liben herrn sant Peter zu^o Rattmanstorff mit vnsern gu^onst vnd gu^otem willen ein gemauerdss vailess pad vnd padstu^oben von neu^oen erbau^odt vnd gemahet halt vndern dem markt Radmanstorf bei den bru^on Wossownickh vnd vnss fleissigklich gebeten das wir in desselbe pat vnd padstu^oben freÿen vnd eigen solten mitt sambt den hoffstatt daselbst vnd midt einen garten an der gemain dabeÿ haben wier bedacht das gottess di^onst zu^o allen zeitten zu^o fu^ordern vnd zu^o mehren ist vnd haben in andaht gott zu^o lob vnd zu^o ehren vnd vnsern vordern, vnd auch wisen vnd vnsern nahkomen seelen zu^o hail vnd zu^o drost das obgenandt pat vnd battstu^oben mit sambt den hofstatt vnd einen garten an der gemain dabeÿ fu^or vnss vnd all vnsern erben vnd nahkomenn gefraÿet vnd geaigenet vnd aigen au^oh das ewigklihen beÿ der bru^oderschafft zu^o bleiben vnd das in der bater mit dem zinss den seÿ nah gelegenheit vnd vermo^ogen darau^of schlagen vor der ÿarlih gewärtig sein sol vnd derselb bater sol den markt leu^oten vnd dem landtvolk gewärtig sein mitt baten, scheren, lassen vnd andern nottdörfften als einer bater zu^o gehört vnd es sol kein frembder bater an dem gewer ohn (!) seinen willen nichtss bebeiten in der pfleg Waldenberk von der Perotschiz und au^of die Hohe Pru^oken gehn Eässnickh wertss vnd in bater sol darnah dem markhgeriht gehorsam sein zu^o gerichtss rehten als ander gemain gerichtss leu^odt die in das markhgericht nichts von ÿarlihen zinsen zu^o dinen haben vnd die selben kirhen maister sollen das genant väüil bat in solcher massen inen haben damit das niht zërgehe vnd im stete bleiben mu^oge es sol auh den baten keinerleÿ gastu^ong noch weinschenkhen in dem selben bathau^oss haben noh treiben. Mit vrkundt dits briffs versigelt mit vnsern anhangenten insiegel. Geben zu^om Stain an dem heiligen Palmabent nach Christi gebu^ort vierzechen hu^ondert jar vnd darnah in dem siben zehenden jare.

(L. A. in J. S.)

Prevod listine:

Mi, Friderik, grof Ortenburški, itd., izpričujemo za nas in za vse naše dediče in naznanjamo s pričujočim pismom, da je bratovščina svetega Rešnjega telesa v farni cerkvi ljubega gospoda svetega Petra v Radovljici z našo željo in dobro voljo pod trgom Radovljica, pri Vozovnikovem studencu, dobila na novo pozidano kopališče.

Na prošnjo bratovščine smo s premislekom in v zameno za večno službo božjo, Bogu v čast in v spomin Nas in naših prednikov ter naših naslednikov, ki bodo še umrli, kopališče s pripadajočim Vozovnikovim domcem in vrtom podelili imenovani bratovščini.

Od dobička naj se letno plačujejo dajatve. Kopališčnik naj tržanom in podeželskemu ljudstvu nudi kopanje, striženje, puščanje krvi in drugo potrebno oskrbo, kot je v takih kopališčih navada.

Na območju Lipniškega gospostva (in) od Peračice do Most v smeri Jesenic takega kopališča ne sme biti, niti se ga ne sme zgraditi. Kopališče spada pod trško sodnijo, ki naj skrbi za pravico v pravadah, kot pri drugih, ki letno plačujejo trškemu sodišču. Cerkvenci ključar mora skrbeti za kopališče, da ostane v takšni podobi in stanju, kot je sedaj. Na kopališču ni dovoljeno nuditi jedi in vina, niti ju ni dovoljeno tjakaj prinašati ali tam imeti.

To pismo smo potrdili in pečatili z našim obešenim pečatom. Izdano na Kamnu, na predvečer cvetne nedelje, po Kristusovem rojstvu, štirinajststo in sedemnajstega leta.

(L. A.)

ZAKLADI

Johann Weikhard Valvasor, Bartholomaeus Ramschissl: Opus insignium armorumque ... Das grosse Wappenbuch ... , Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 1993.

Velika grbovna knjiga kranjskega polihistorja Janeza Vajkarda Valvasorja (1641-1693) in slikarja Bartolomeja Ramschissla (1663-1711).

V Knjižnici A. T. Linharta smo ponosni, da imamo v svojem fondu faksimile rokopisa velike grbovne knjige Janeza Vajkarda Valvasorja in Bartolomeja Ramschissla. Grbovni knjigi je priložena knjiga spremnih študij, ki so jih napisali **dr. Branko Reisp** (o J. V. Valvasorju), **dr. Božo Otorepec** (o heraldiki) in **dr. Emilijan Cevc** (o B. Ramschisslu). V temnorjavo usnje vezan kodeks obsega 8 neoštevilčenih in 388 tekoče oštevilčenih papirnih listov, na katerih je naslikanih 2041 grbov, večinoma jih je po šest na enem listu. Valvasorjeva knjiga grbov je izredno dragocen vir za zgodovino heraldike na Slovenskem. Za domoznance bodo še posebej zanimivi grbi kranjskih plemiških rodbin, ki so v času nastanka knjige (1687-88) še živele na Kranjskem, pa tudi tistih, ki so takrat že izumrle, se odselile ali živele v tujih deželah.

(J. S.)

NESPREGLEDANO

Branko Šömen: Molčeče nevidno bratstvo, Magnolija, Ljubljana 2002.

Knjiga pesnika, pisatelja, scenarista in prostožidarja Branka Šömna o zgodovini prostožidarstva na Slovenskem.

Od številnih osebnosti, ki se pojavljajo v knjigi, sta za Radovljičane zanimiva zlasti **Anton Tomaž Linhart** (Radovljica, 11. 12. 1756 – Ljubljana, 14. 7. 1795) in **Boris Furlan** (Trst, 10. 11. 1894 – Radovljica, 10. 6. 1957). Linhartu je avtor posvetil kar nekaj prostora, v glavnem pa gre za nadaljevanje polemike o tem, ali je bil res »pravi« prostožidar ali le »brat brez predpasnika«. Branko Šömen meni, da je bil Linhart verjetno sprejet med prostožidarje že na Dunaju, vendar ne navaja dokazov oz. dokumentov, ki bi potrjevali njegovo članstvo v loži. Dr. Boris Furlan je bil član ljubljanske prostožidarske lože »Valentin Vodnik«, sicer pa avtor mnogih filozofskih in pravnih razprav ter eden od utemeljiteljev pravne vede na Slovenskem. Na Nagodetovem procesu leta 1947 je bil obsojen na smrt, nato pomiloščen na 20 let prisilnega dela in po 4 letih in pol zaradi bolezni izpuščen iz zapora. Po prihodu iz zapora se je preselil v Radovljico, kjer se je leta 1953 poročil z vdovo Vero Magušarjevo. V Radovljici je bil po nalogu tedanjega političnega vrha izpostavljen hudemu šikaniranju s strani lokalnih političnih aktivistov.

O življenju in delu dr. Borisa Furlana izvemo več v zborniku **Usoda slovenskih demokratičnih izobražencev. Angela Vode in Boris Furlan – žrtvi Nagodetovega procesa, Slovenska matica, Ljubljana 2001.** V knjigi so objavljene razprave s posvetovanj, ki ju je Slovenska matica organizirala 5. 5. 1999 (o Angeli Vode) in 17. 5. 2000 (o Borisu Furlanu). Zbornik je uredil zgodovinar **dr. Peter Vodopivec**, ki je napisal uvodno besedo in razpravi o Angeli Vode in Borisu Furlanu. Med avtorji razprav so ugledna imena: Ervin Dolenc, Aleš Gabrič, Bojan Godeša, Mateja Jeraj, Jelka Melik, Mirjam Milharčič Hladnik, Janez Kranjc, Marijan Pavčnik, Ljubo Sirc, Marta Verginella in Jerca Vodušek Starič. V uvodni besedi je zapisano, da zbornik opozarja na pretresljivi usodi slovenskih izobražencev, ki sta bila zaradi svoje vztrajne vere v demokracijo med prvimi žrtvami političnih sodnih procesov po 2. svetovni vojni.

(J. S.)

NAJBOLJ BRANE KNJIGE V PRVEM POLLETJU LETA 2002

KNJIŽNICA A. T. LINHARTA RADOVLJICA

Odrasli:

1. Fielding H., Dnevnik Bridget Jones
2. Fielding H., Bridget Jones. Na robu pameti
3. Morgan M., Imenovali so jo Dvoje src
4. Quick A., Prevara
5. Steel D., Pet dni v Parizu

Mladina:

1. Rowling J. K., Harry Potter. Kamen modrosti
2. Rowling J. K., Harry Potter. Dvorana skrivnosti
3. Rowling J. K., Harry Potter. Ognjeni kelih
4. Rowling J. K., Harry Potter. Jetnik iz Azkabana
5. Stine R. L., Dobrodošli v mrtvi hiši

KNJIŽNICA B. KUMERDEJA BLED

Odrasli:

1. Quick A., Zapeljevanje
2. Clark M. H., Vso dolgo noč
3. Sheldon S., Nebo, polno zvezd
4. Quick A., Afroditina prstana
5. Quick A., Ljubica

Mladina:

1. Rowling J. K., Harry Potter. Ognjeni kelih
2. Rowling J. K., Harry Potter. Dvorana skrivnosti
3. Rowling J. K., Harry Potter. Kamen modrosti
4. Rowling J. K., Harry Potter. Jetnik iz Azkabana
5. Goscinny R., Asterix in kotliček

KNJIŽNICA BOHINJSKA BISTRICA

Odrasli:

1. Sheldon S., Prekrižani načrti
2. Steel D., Pet dni v Parizu
3. Quick A., Ljubica
4. Sparks N., Ljubezen v steklenici
5. Quick A., Afroditina prstana

Mladina:

1. Muster M., Dogodivščine Zvitorepca, Lakotnika in Trdonje
2. Rowling J. K., Harry Potter. Jetnik iz Azkabana
3. Goscinny R., Cezarjev lovorov venec
4. Rowling J. K., Harry Potter. Dvorana skrivnosti
5. Goscinny R., Asterix in kotliček

Pripravila: Barbara Vrečko

Izdaja Knjižnica Antona Tomaža Linharta, Gorenjska cesta 27, 4240 Radovljica, tel.: 04 / 537 39 00.
Uredil in oblikoval: Jure Sinobad. Vse oblike časopisa so brezplačne. Objavljenih prispevkov ne honoriramo.